

Kansainvälinen tuberkuloosipäivä 24.3.2015

Tuberkuloosi ei ole historiaa

Infektiolääkäri Kirsi Valve, Tays

Ennätysmäärä tapauksia Pirkanmaalla vuonna 2014

Pirkanmaalla todettiin viime vuonna yhteensä 33 uutta tuberkuloositapausta, kun kolmena edellisvuonna tapauksia on ollut alle 25. Potilaista aikuisia oli 28. Näistä 23:lla oli keuhkotuberkuloosi ja kolmella tartuttava keuhkotuberkuloosi. Lähes puolet kaikista tuberkuloositapauksista (15 tapausta) havaittiin ulkomaalaistaustaisilla henkilöillä. Heistä kymmenen oli aikuisia, viisi lapsia. Aiempina vuosina ulkomaalaistaustaisia on ollut korkeintaan viidesosa. Lasten tuberkuloosia on hoidettu Pirkanmaalla ennen vuotta 2014 ääni harvoin, ei edes yhtä vuosittain.

Huolestuttavana piirteenä on ollut lähes kaikissa aikuisten tartuttavissa keuhkotuberkuloositapauksissa diagnoosin viivästyminen joka on johtanut laajoihin altistumistilanteisiin. Viime vuonna selvitettiin Pirkanmaalla 13 joukko- tai laitosaltistumistilannetta, aiempina vuosina näitä on ollut 3–5. Tampereen seudun ammattiopiston (Tredu) kahdessa eri toimipisteessä altistui tuberkuloosille yhteensä lähes sata henkilöä. Useissa terveydenhuollon yksiköissä eri tilanteissa altistui parisataa työntekijää. Tähän mennessä ei ole ilmaantunut uusia tuberkuloositapauksia näistä tilanteista.

Tuberkuloosi Suomessa

Tuberkuloosi on Suomessa nykyään harvinainen tartuntatauti. 2000-luvun alussa Suomi siirtyi muiden Länsi-Euroopan maiden joukkoon, joissa tuberkuloosia on vähän (alle 10 uutta tapauksia / 100 000 asukasta vuodessa). Vuonna 2014 Suomessa oli 260 tuberkuloositapausta. Taudin muututtua harvinaisemmaksi ei tuberkuloosia enää muisteta eikä tunnisteta. Hoitoon hakeutuminen ja diagnoosi voivat viivästyä ja tartuntaketjut pääsevät jatkumaan.

Riskimaista tuleville maahanmuuttajille tarvitaan tuberkuloosiseulonta

Tuberkuloosia voi tulla maahanmuuttajien mukana niistä maista, joissa tuberkuloosia on paljon. Heidän hakeutumisen tutkimuksiin voi viivästyä monesta eri syystä. Kulttuuriset käsitykset ja tuberkuloosiin liittyvä leimautumisen pelko voivat estää hoitoon hakeutumista. Turvapaikanhakijoille ja pakolaisille järjestetään terveystarkastus ja keuhkokuvaus maahan tuloon jälkeen, mutta muut ryhmät, kuten työn, opiskelun tai avioliiton solmimisen vuoksi Suomeen tulevat, ovat jääneet tämän seulonnan ulkopuolelle.

STM antoi elokuussa 2014 suosituksen keuhkotuberkuloosin varhaisesta toteamisesta myös muille kuin turvapaikanhakijoille ja pakolaisille. Suositus tarkoittaa terveydenhoitajan haastattelun ja keuhkokuvausten järjestämistä kahden viikon kuluessa maahan tulosta. Suositus ei ole toistaiseksi toteutunut. Pirkanmaan sairaanhoitopiirissä ollaan huolissaan nykyisestä tilanteesta. Alueellisessa tuberkuloosineuvottelupäivässä 9.4. haetaan keinoja tavoittaa näitä kohderyhmiä vapaaehtoiseen seulontakeuhkokuvaukseen. Tavoittaminen edellyttää joustavuutta ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Myös maahanmuuttajajärjestöjen ja -yhteisöjen pitäisi ryhtyä aktiivisemmin tuberkuloosin torjuntatoimiin.

Luotettavaa tietoa tuberkuloosista väestölle tuberkuloosi.fi -sivustolta

Vuosi sitten Filha ry avasi väestölle suunnatun nettisivuston. Idea sivuston perustamiseen saatiin pirkanmaalaisilta maahanmuuttajanuorilta. Sivuston tarkoituksena on hälventää tuberkuloosiin liittyviä pelkoja ja ennakkoluuloja. Sivustolta saa myös terveydenhuollon ammattilainen luotettavaa tietoa tuberkuloosista. Sivusto on toistaiseksi suomenkielinen, mutta se on tarkoitus kääntää muutamille keskeisille kielille.

Tuberkuloosi maailmalla

Tuberkuloosi on edelleen yksi maailman suurimmista terveysongelmista. Tuberkuloosiin sairastuu vuosittain arviolta yhdeksän miljoonaa ihmistä. Joka päivä maailmassa tuberkuloosiin kuolee 15 reittikoneen maa-hansyöksyn verran ihmisiä, vuodessa 1,5 miljoonaa. Epidemia on pahin ylikansoitetuissa, köyhissä maissa. Tiivis asuminen, aliravitsemus, HIV-epidemia ja huono terveydenhuollon taso edesauttavat tuberkuloosin leviämistä.

Suurin osa maailman väestöstä elää maissa, joissa tuberkuloosia on paljon. Intiassa ja Afrikan mantereella on kummassakin neljäsosa ja Kiinassa reilu kymmenesosa tapauksista. Kaikki tuberkuloositapaukset eivät tule tietoon: arviolta 3,3 miljoonaa tapausta vuosittain jää toteamatta ja hoidotta.

Yli 1000 henkilöä sairastuu tuberkuloosiin päivittäin Euroopassa. Tämä tarkoittaa yli 360 000 uutta tautitapausta vuodessa. Eurooppa, kuten muukaan maailma, ei ole homogeeninen. Suuren tuberkuloosi-ilmaantuvuuden maita Euroopassa ovat koko entisen Neuvostoliiton alue ja Romania. Suurin osa tautitapauksista ja vuosittaisista tuberkuloosi-kuolemista keskittyy itäiseen osaan Eurooppaa. Myös lääkille vastustuskykyiset tuberkuloosikannat aiheuttavat huomattavia ongelmia näissä maissa. Erityisen paljon tällaisia tapauksia on Venäjällä, Valko-Venäjällä, Baltian maissa ja Romaniassa.

Mikä tuberkuloosi on?

Tuberkuloosi on *Mycobacterium tuberculosis*-bakteerin aiheuttama infektio. Tuberkuloosi voi aiheuttaa tulehduksen missä tahansa elimessä. Tavallisin tautimuoto on keuhkotuberkuloosi (2/3 tapauksista). Keuhkotuberkuloosin paikallisoireita ovat pitkittynyt, yli kolme viikkoa kestänyt yskä tai kroonisen yskän paheneminen. Yskään liittyy usein limaisuutta tai ysköksiä, joskus myös verisiä ysköksiä. Sairastuneella voi

olla myös hengenahdistusta ja rintakipua. Tuberkuloosin yleisoireita ovat ruokahaluttomuus, laihtuminen, väsymys, yöhikoilu tai kuumeilu. Keuhkojen ulkopuolelisen tuberkuloosin paikallisoireet riippuvat siitä, missä kehon osassa tulehdus on. Tavallisin keuhkojen ulkopuolelinen tuberkuloosimuoto on imusolmuketuberkuloosi.

Miten tuberkuloosi tarttuu?

Tuberkuloosi tarttuu ilman välityksellä. Hengitysteiden tuberkuloosia (tavallisimmin keuhkotuberkuloosi) sairastavan henkilön puhuessa, yskiessä, aivastaessa tai laulaessa ilmaan leviää tuberkuloosibakteereja sisältäviä pienhiukkasia. Samassa sisätilassa (esimerkiksi samassa huoneessa tai huoneistossa) pitkään tai toistuvasti oleskeleva ihminen voi saada tuberkuloosibakteereita omiin keuhkoihinsa hengitysilman mukana. Suurin riski saada tartunta on yhdessä asuvilla perheenjäsenillä.

Kuka sairastuu tuberkuloosiin?

Tuberkuloosille altistuminen ja tuberkuloositartunta eivät johda automaattisesti sairastumiseen. Vain kolmasosa tuberkuloosille altistuneista terveistä aikuisista saa tuberkuloositartunnan ja heistä vain yksi kymmenestä sairastuu tuberkuloosiin. Sairastuminen riippuu tartunnan saaneen henkilön ominaisuuksista ja vastustuskyvystä. Sairastumisriski tartunnan jälkeen on suurin pienillä, rokottamattomilla lapsilla, iäkkäillä ja niillä joiden elimistön puolustuskyky on sairauksien tai lääkitysten myötä heikentynyt.

Suurimmalla osalla tartunnan saaneista tuberkuloosi jää elimistöön lepotilaan. Oireeton tuberkuloositartunnan saanut henkilö ei tartuta tuberkuloosia.